

Įvadas

Kaip susiformuoja mūsų supratimas, kokie esame? Kaip pasakojimai apie praeitį ir dabartį veikia mūsų sąmonę, stiprina arba silpnina savivertę, pasitikėjimą ateitimi, savo valstybe, tautos kūrybinėmis galiomis?

1

1. Žemiau pateikti pasaulinio garso mokslininko Algirdo Juliaus Greimo Paryžiuje beveik prieš 50 metų parašytas straipsnis „Būti lietuviu“ ir laidos „Prisikėlimo ekspresas – šimtmečio veidai“ įrašo nuoroda apie literatūrinį (kultūrinį) gyvenimą tarpukario Lietuvoje. Perskaitytę tekstą ir peržiūrėję įrašą (1–25 min.), palyginkite juos 2 užduotyje siūlomais aspektais.

I

Algirdas Julius Greimas

BŪTI LIETUVIU

„Kaip galima būti lietuviu?“ – paklausė manęs juokais prieš keliolika metų atsitiktinai sutiktas vienas kolega amerikietis, man pritaikydamas garsų Montesquieu nusistebėjimą, liečiantį persus („Comment peut-on Être Persan?“).

Iš žilos senovės rūkų kaip šešėlis iškilusi tauta, istorijos nustumta į Baltijos užkampį, dviejų didžiųjų kaimynų – slavų ir germanų – prispausta, bet neprileista prie jūros; devynioliktojo amžiaus antroje pusėje išleista iš baudžios, miestelių daktarų ir bažnytkaimių vikarų prikelta tautiniam atgimimui. Kokias teises tokia tauta turi į laisvą gyvenimą?

Iš gelmių kylantis pasididžiavimo jausmas – tai pirmas atsakymas į klausimą, kaip šiandien žmogus gali būti ir sakyti lietuvis esąs. Pasididžiavimas ne tiek karaliais ir kunigaikščiais – kokia tauta jų neturėjo! – ne tiek Algirdais, kalavijais trupinusi Maskvos vartus, ne tiek Vytautais, mušusiais vokiečių ordinus, kiek tuo ilgu keliu, kuriuo per trumpą laiką, per tris keturias kartas, lietuvių tauta nužengė nuo dūminių pirklių, nuo medinio šakoto arklo iki moderniškų visuomeninių struktūrų, iki mokslo ir technologijos valdymo, iki savitų kultūros vertybių sukūrimo. Tauta – tai ne tik jos garbinga ar liūdna praeitis, ne tik dabarties neišskaitoma, dažnai nesuprantama mišrainė, kur neatskirsi niekšybių nuo žygdarbių; tauta – tai jos sukauptas energijos krūvis, jos atsisakymas priimti kolektyvinę mirtį, jos veržlumas gyventi.

Dvidešimtojo amžiaus pirmoje pusėje šią tautą ištiko stebuklas. Tautai susidarė galimybės išsireikšti organizuotomis formomis, įsikūnyti valstybe. Apie tą nepriklausomą valstybę galima daug ko pasakyti, ir gero, ir blogo. Vienos vyriausybės buvo demokratiškos, kitos – mažiau demokratiškos. Ji vieniems davė žemės, kitiems nedavė¹, dar kitus išsiuntė į Braziliją ar į Prancūzijos anglių kasyklas. O svarbiausia: tauta išlaikė savo brandos egzaminus. Lietuviui pasidarė savaime aišku, kad jis ne lenkas ir ne gudas, o lietuvis. Jam tapo savaime aišku, kad jis turi teisę, kaip ir kiti, savarankiškai tvarkytis ir gyventi. Kitaip sakant: būti lietuviu jam pasidarė natūralus, normalus, kasdienis jo gyvenimo būdas.

¹ Davė nepakankamai, per mažai.

Atėjo nauji laikai, bet jau niekas neišbrauks iš tautos istorijos tų dvidešimties metų. Ar lietuvis šiandien gyvena Lietuvoje, ar Prancūzijoje, ar Amerikoje – jo būdas būti lietuviu yra toks, o ne kitoks dėl to, kad tarp 1918 ir 1940 metų tauta nešiojo – gražiau ar prasčiau pasiūtą – bet savą valstybinį rūbą.

Publikuota: *Prancūzijos lietuvių žinios*. – 1970. – Nr. 40.

Greimas, A. J. Iš arti ir iš toli. *Literatūra, kultūra, grožis*. Vilnius: Vaga, 1991.

II

Istoriko Egidijaus Aleksandravičiaus ir poeto, literatūrologo Mindaugo Kvietkausko pokalbis apie Vasario 16-osios Respublikos literatūrinį gyvenimą laidoje „Prisikėlimo ekspresas – šimtmečio veidai“ (2018 m. vasario 10 d.). Siūlome analizuoti laidos dalį nuo 1 iki 25 min.:

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013684917/prisikelimo-ekspresas-simtmečio-veidai-2018-02-10>.

Užduotis

- Parašykite vientisą tekstą, palygindami straipsnį ir mokslininkų pokalbį šiais aspektais:
 - tema;
 - pagrindinė mintis;
 - idėjos;
 - kokiais argumentais jos grindžiamos (istoriniais faktais, kultūros, literatūros pavyzdžiais, asmenybių biografijos detalėmis ar kt.).

Atkreipkite dėmesį, kokios A. J. Greimo ir M. Kvietkausko idėjos apie tarpukario Lietuvą yra bendros. Išsakykite savo požiūrį, kuo svarbus pasakojimas apie du nepriklausomos Lietuvos dešimtmečius.

Rekomendacijos mokytojui

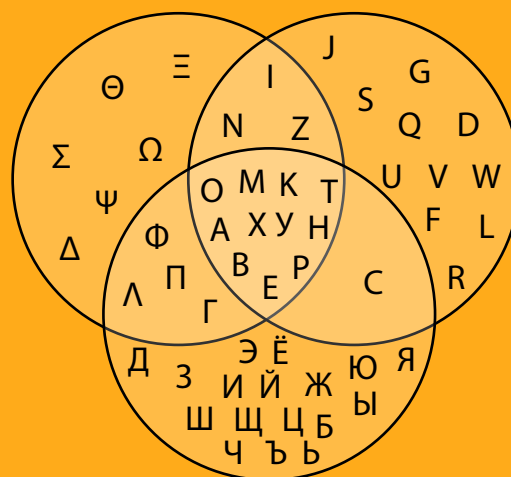
Užduotyje prašoma lyginti rašytinį ir sakinį tekstus. Kad ją atliktų, mokiniai turi išsinagrinėti pateiktais aspektais kiekvieną šaltinį *atskirai*, įžvelgti sąsajas, suformuluoti apibendrinamąsias išvadas ir išsakyti savo požiūrį.

Lyginimas skatina mokinius išskirti, kas svarbiausia, ieškoti bendrų idėjų, tiksliai formuluoti išvadas.

Lyginamosios analizės užduotys ugdo:

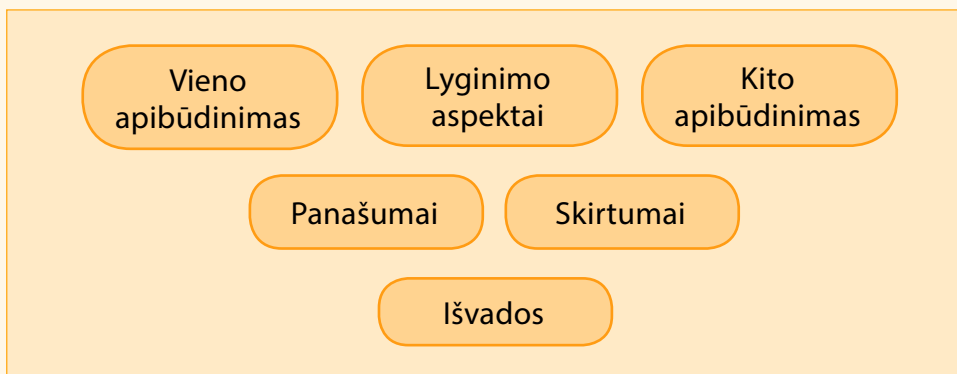
- aukštesnio lygmens mąstymo gebėjimus;
- visumos supratimą (dėmesys detalėms, sąvokų išsiaiškinimas);
- rašymo įgūdžius (mokomasi teksto struktūros, argumentavimo);
- mąstymo įpročius (aiškų ir tikslų mąstymą, ankstesnių žinių taikymą naujose situacijose).

J. Venno diagramoje lyginimo principas perteiktas lyginant tris raidynus:

Lyginimo etapai

Atliekant šią užduotį Jums gali būti naudinga pateikta lyginimo etapų schema.

2

Užduotis

1. Pasirinkę vieną iš žemiau pateiktų temų (arba suformulavę savo temą), atidžiau patyrinėkite, kokį pasakojimą apie dabarties Lietuvą perduoda žiniasklaida. Parašykite argumentais pagrįstas išvadas.
 - a) Kas ir kaip apie dabarties Lietuvą rašoma užsienio lietuvių elektroninėje žiniasklaidoje?
 - b) Koks dabarties Lietuvos paveikslas kuriamas didžiuosiuose žiniasklaidos portaluose Lietuvoje?
 - c) Palyginkite, kokį pasakojimą apie save perduoda Lietuva ir mūsų kaimynės Latvija ir Estija savo ambasadų puslapiuose?

Rekomendacijos mokytojui

Mokiniai tyrimui renkasi el. žiniasklaidos priemonę savo nuožiūra.
Pavyzdžiui,

1 tema:

<https://www.draugas.org/>; <http://punkskas.pl/>; <http://www.lietuviai.co.uk/>; <https://www.anglija.lt/straipsniai/naujienos>; <http://www.lietuvis.ie/>; <http://www.airijaonline.lt/naujienos> arba kt.

2 tema:

<https://www.lzinios.lt/>; <https://www.15min.lt/>; <http://www.bernardinai.lt/>; <http://literaturairmenas.lt/> arba kt.

3 tema:

<https://uk.mfa.lt/>; <https://ee.mfa.lt/>; <http://www.estemb.lt/>; <https://london.mfa.ee/> ar kt.